

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА

СТАТЬЄВ Станіслав Ігорович

УДК: 376.33.036:792.8 (043.3)

**ФОРМУВАННЯ ТАНЦЮВАЛЬНИХ РУХІВ ГЛУХИХ ДІТЕЙ
МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ НА ЗАНЯТТЯХ
МУЗИЧНО-РИТМІЧНОГО ВИХОВАННЯ**

13.00.03 – корекційна педагогіка

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2012

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Класичному приватному університеті, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
ЛЯХОВА Інна Миколаївна,
Класичний приватний університет,
проректор з науково-педагогічної роботи –
директор Інституту здоров'я, спорту
та туризму.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
КУНЕНКО Людмила Олександрівна,
Інститут мистецтв Національного педагогічного
університету імені М. П. Драгоманова,
професор кафедри теорії та методики музичної освіти,
хорового співу і диригування;

кандидат педагогічних наук, доцент
ФОРОСТЯН Ольга Іванівна,
Інститут фізичної культури та реабілітації
Південноукраїнського національного
педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського,
доцент кафедри спорту та допризовної підготовки

Захист відбудеться «22» січня 2013 р. о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.14 в Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9).

Автореферат розісланий «20» грудня 2012 р.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

С.В. Федоренко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На сучасному етапі розвитку суспільства досить гостро постала проблема розв'язання питань, пов'язаних з дитячою інвалідністю, що і передбачено: урядовою програмою «Діти України», цільовою комплексною програмою «Фізичне виховання – здоров'я нації», Законами України «Про концепцію розвитку охорони здоров'я населення України», «Про охорону дитинства». Провідною ідеєю досліджень останніх років є орієнтація на ефективне використання збережених аналізаторів і функцій з компенсаторно-корекційним навантаженням та інтеграцію таких дітей у сучасне суспільство (В. Бондар, І. Дмитрієва, Л. Куненко, Б. Сермеєв, В. Синьов, Є. Соботович, В. Тарасун, Л. Фомічова, О. Форостян, М. Шеремет, М. Ярмаченко та ін.).

Відомо, що патологія слуху є одним із найпоширеніших порушень у дітей. Доведено, що порушення слуху викликає ряд вторинних відхилень у психічному (Р. Боскіс, О. Гозова, Л. Фомічова, М. Шеремет та ін.) і фізичному (Н. Байкіна, І. Ляхова, Б. Шеремет та ін.) розвитку дитини, що гальмують процес її навчання і подальшу адаптацію в суспільстві

Відповідно до Державного стандарту спеціальної освіти (2004), предмет «Ритміка» включений до блоку корекційних занять, на яких використовуються різноманітні танцювальні рухи, спрямовані на корекцію дефекту, усунення прогалин у психофізичному та особистісному розвитку дитини. На значення ритму для життєдіяльності людини, стабілізації загального тону організму; розвитку рухливої сфери та використання його як профілактично-лікувального засобу вказували: В. Бехтерєв, Л. Бонєв, П. Слинчев та ін.; зокрема вагомість відчуття музичного ритму як багатофункціонального явища та його розвивально-виховний вплив на особистість розкривається в роботах: J. Alvin, E. Gordon, Є. Назайкінського, С. Orff, А. Рубінштейна, М. Румера, Б. Теплова, С. Schwabe та ін.

Окремі аспекти проблеми корекції та вдосконалення рухової сфери глухих дітей молодшого шкільного віку на музично-ритмічних заняттях висвітлено в наукових працях Е. Абілової, І. Ляхової; сприймання, опанування засобів музичної виразності, образно-ігрову творчість, гру на шумових дитячих інструментах як потужний корекційний засіб, орієнтацію в просторі на заняттях з музично-ритмічного виховання глухих дітей досліджувала Л. Куненко; рухи під музику – А. Тараканова. Також ритміка активно застосовується в роботі з дітьми з порушеннями центральної нервової системи (Т. Власова, В. Гіляровський); з афазією (В. Гринер); з дітьми, які заїкаються (В. Гринер, Т. Власова, Н. Самойленко); розумово відсталими дітьми (Т. Білоус, М. Козленко та ін.).

Втрата слуху і порушення мовлення викликають у глухих дітей 6–10 років труднощі в розвитку рухових якостей при оволодінні танцювальними рухами, що вимагає проведення спеціальної корекційно-розвивальної роботи, спрямованої на вдосконалення засобів і методів навчально-виховного процесу (

Н. Байкіна, В. Бондар, А. Івахненко, І. Ляхова, Б. Сермеєв, В. Синьов, Є. Соботович, В. Тарасун, Л. Фомічова, М. Шеремет, М. Ярмаченко та ін.).

Вивчення загальної і спеціальної літератури науково-методичного спрямування та ознайомлення з практикою роботи спеціальних шкіл для глухих дає підстави стверджувати, що зміст корекційних програм з ритміки для глухих дітей молодшого шкільного віку є недостатньо розробленим, відтак, вимагає суттєвого перегляду й конкретизації з урахуванням сучасних тенденцій розвитку танцювальних рухів та особливостей психофізичної сфери глухих дітей 6–10 років. Крім того, потребує розроблення навчально-методичне забезпечення занять з музично-ритмічного виховання для цієї категорії дітей, яке б відображало специфіку їхнього психофізичного та рухового розвитку.

Актуальність обраної проблеми, її соціально-педагогічне значення для сурдопедагогічної теорії та практики, невирішеність цілої низки питань, що існують у навчально-корекційному процесі музично-ритмічного виховання цієї категорії дітей зумовили вибір теми нашого дослідження **«Формування танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку на заняттях музично-ритмічного виховання»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дослідження виконано в межах наукової теми кафедр теоретичних основ фізичного та адаптивного виховання і фізичної реабілітації Інституту здоров'я, спорту та туризму Класичного приватного університету «Теоретико-методичні засади фізичного виховання і фізичної реабілітації різних груп населення» (номер державної реєстрації 0107U004193). Тема дисертації затверджена на засіданні вченої ради Класичного приватного університету (протокол № 5 від 26.01.2011 р.). Тема дослідження узгоджена в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 4 від 26.04.2011 р.).

Мета дослідження – розробити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити зміст і методику корекційно-розвивальних занять музично-ритмічного виховання глухих дітей молодшого шкільного віку.

Відповідно до зазначеної мети поставлено такі *завдання*:

1. Висвітлити стан розробленості проблеми формування танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку в теорії і практиці корекційно-педагогічної роботи спеціальних навчальних закладів і реабілітаційних центрів та уточнити сутність понять «формування танцювальних рухів глухих дітей», «музично-ритмічне виховання глухих дітей».

2. Визначити основні складові танцювальних рухів глухих дітей 6–10 років, критерії їх сформованості.

3. Виокремити показники сформованості танцювальних рухів глухих дітей 6–10 років.

4. Розробити, теоретично обґрунтувати змістове наповнення занять музично-ритмічного виховання глухих дітей молодшого шкільного віку та застосованих методів і методичних прийомів, що спрямовані на формування танцювальних рухів і їх корекцію.

5. Визначити ефективність впливу занять музично-ритмічного виховання на показники сформованості танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку за експериментальною методикою на контрольному етапі дослідження.

Об'єкт дослідження – корекційно-педагогічна робота з глухими дітьми молодшого шкільного віку на заняттях музично-ритмічного виховання.

Предмет дослідження – зміст та методика формування танцювальних рухів на заняттях музично-ритмічного виховання глухих дітей молодшого шкільного віку.

Методи дослідження:

- *теоретичні*: аналіз і синтез психологічної, педагогічної, спеціально-методичної літератури та інформаційних ресурсів мережі Інтернет з проблеми дослідження – для узагальнення теоретичних підходів; систематизація, порівняння, зіставлення різних поглядів науковців і практиків на досліджувану проблему – для визначення теоретико-методичних засад дослідження, стану розробленості проблеми в сучасній теорії і практиці сурдопедагогіки; аналіз інструктивно-нормативних матеріалів – для виявлення перспективних напрямів її вирішення;

- *емпіричні*: опитування, бесіди – для з'ясування типологічних особливостей психофізичного розвитку глухих дітей 6–10 років; метод експертних оцінок – з метою визначення основних складових танцювальних рухів; педагогічне спостереження, педагогічний експеримент і тестування – для виявлення порушень розвитку танцювальних рухів цієї категорії осіб і з'ясування ефективності обраних корекційних впливів щодо запропонованих змісту і методики корекційно-розвивальних занять музично-ритмічного виховання глухих дітей молодшого шкільного віку;

- *статистичні*: метод середніх величин, парних порівнянь, метод кореляційного аналізу емпіричних даних за допомогою сучасних інформаційних технологій – у ході опрацювання, оцінювання і встановлення наукової достовірності отриманих результатів дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що:

- *вперше* розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено зміст і методику корекційно-розвивальних занять із музично-ритмічного виховання щодо формування танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку, які враховують сучасні тенденції розвитку танцювальних рухів, що адаптовані до корекційних завдань рухового розвитку глухих дітей молодшого шкільного віку, в основу яких покладено систему танцювальних засобів, методів і методичних прийомів з формування танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку; визначено поняття «формування танцювальних рухів глухих дітей» та основні складові танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку, що вимагають корекційного впливу;

- *уточнено* й теоретично обґрунтовано сутність понять: «формування танцювальних рухів глухих дітей», «музично-ритмічне виховання глухих дітей молодшого шкільного віку»;
- *удосконалено* засоби музично-ритмічного виховання глухих дітей молодшої ланки навчання в спеціальній школі;
- *подальшого розвитку набули*: положення про корекційну спрямованість спеціального навчання і виховання, вчення про значні компенсаторні можливості дитячого організму.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що розроблено спеціальний комплекс танцювальних рухів з метою корекції та розвитку рухових порушень зазначеної категорії дітей 6–10 років, методичні рекомендації «Програма формування танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку на заняттях музично-ритмічного виховання». Результати дослідження можуть використовуватись у спеціальних навчальних закладах для глухих дітей, реабілітаційних центрах з метою підвищення ефективності корекційно-розвивальної й навчально-виховної роботи з глухими дітьми молодшого шкільного віку; в процесі підготовки фахівців на факультетах фізичного виховання, психології та дефектології; входить до змісту навчальних дисциплін: «Адаптивне фізичне виховання», «Фізична реабілітація», «Корекційна педагогіка», «Дефектологія».

Результати дослідження впроваджені в педагогічний процес Запорізького навчально-виховного комплексу № 67 (акт впровадження № 211 від 15.10.2012 р.), Комунального закладу «Запорізький навчально-реабілітаційний центр «Джерело» (акт впровадження № 147 від 12.10.2012 р.), Дніпропетровської загальноосвітньої школи-інтернату для глухих дітей (акт впровадження № 113 від 17.10.2012 р.), факультету фізичного виховання Запорізького національного університету (акт впровадження № 2-21/04 від 10.10.2012 р.), Інституту здоров'я, спорту і туризму Класичного приватного університету м. Запоріжжя (акт впровадження № 1940 від 10.10.2012 р.).

Апробація результатів дисертації. Основні результати та теоретичні положення дослідження було викладено й обговорено на *Міжнародних науково-практичних конференціях*: «Сучасні проблеми розвитку фізичного виховання, здоров'я і професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту» (м. Київ, 2011 р.); «Актуальні проблеми фізичного виховання та спорту на сучасному етапі і шляхи їх вирішення» (м. Чернігів, 2011 р.); «Актуальні проблеми фізичного виховання, спорту та фізичної реабілітації» (м. Запоріжжя, 2011 р.); «Наука і вища освіта» (м. Запоріжжя, 2012 р.); «Физическое воспитание и спорт в высших учебных заведениях» (Росія, м. Белгород, 2012 р.); «Актуальные проблемы физического воспитания и школьного туризма» (Грузія, м. Кутаїсі, 2012 р.); «Актуальні проблеми фізичного виховання, спорту та туризму в сучасних умовах життя» (м. Запоріжжя, 2012 р.); «Актуальні проблеми фізичного виховання, спорту та фізичної реабілітації» (м. Запоріжжя, 2012 р.); «Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві» (м. Луцьк, 2012 р.); VII Всеукраїнській науково-методичній

конференції (м. Київ, 2012 р.); Всеукраїнській науковій конференції «Актуальні проблеми соціально-гуманітарних наук» (м. Дніпропетровськ, 2012 р.), а також на наукових семінарах, засіданнях кафедри теоретичних основ фізичного та адаптивного виховання і кафедри фізичної реабілітації Інституту здоров'я, спорту та туризму Класичного приватного університету.

Публікації. За тематикою дисертації опубліковано 14 одноосібних праць, з них 6 – статті у фахових виданнях України, 7 – матеріали конференцій, 1 – навчально-методичне видання.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (262 найменування) і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 264 сторінки (основний текст – 172 сторінки). Рукопис містить 42 таблиці і 32 рисунки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** висвітлено актуальність дослідження, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет; схарактеризовано його методи, розкрито наукову новизну та практичне значення, подано відомості про апробацію та впровадження в навчальний процес одержаних результатів дослідження.

У **першому розділі** – «**Теоретико-методичні засади формування танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку в умовах спеціальних навчальних закладів**» – з'ясовано сутність основних дефініцій дослідження: «формування танцювальних рухів глухих дітей», «музично-ритмічне виховання глухих дітей молодшого шкільного віку»; проаналізовано досвід корекційно-розвивального навчання танцювальних рухів глухих дітей на заняттях музично-ритмічного виховання.

Теоретичний аналіз літературних джерел засвідчив, що проблема формування танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку є складною і багатовимірною.

Науково доведено, що упродовж навчання глухих дітей у спеціальних навчальних закладах відбувається значний розвиток мовлення як усного, так і писемного: збагачення їхнього словникового запасу, ускладнення граматичних конструкцій, форм і способів висловлювання. Проте ще зберігаються *труднощі* в оволодінні системою словесно-логічного узагальнення, словами, що мають відносне, переносне та абстрактне значення, граматичними конструкціями, що виражають різні види логічних відношень і залежностей. Самостійна мова глухих помітно бідніша за змістом, простіша за способами висловлювання, ніж їх же мовлення, але репродуктивне або таке, що реалізується при безпосередній допомозі дорослого (Р. Боскіс, А. Гозова, С. Кульбіда, Т. Розанова, Л. Фомічова, М. Шеремет та ін.).

Завдяки дослідженням І. Соловійова, присвяченим проблемі взаємодії аналізаторів при сприйнятті навколишньої дійсності, було встановлено, що порушення одного аналізатора, такого важливого, як слуховий або зоровий, негативно позначається на діяльності аналізаторів, які підлягають збереженню.

Порушення слуху знижує повноту зорового сприйняття, затрудняє розвиток кінестетичної чутливості.

Все вищезазначене позначається й на розвитку рухової сфери глухих дітей молодшого шкільного віку, специфіка якого в основному полягає в порушенні статичної і динамічної рівноваги (В. Какузін, І. Ляхова та ін.), сповільненій швидкості виконання окремих рухів глухими дітьми 6-10 років (І. Бабій, Н. Байкіна, В. Зайцева, Б. Орлов та ін.), недостатньо точній координації і невпевненості в рухах, що особливо помітно при опануванні ними танцювальних рухів, і виявляється у вигляді човгаючої ходи (Р. Рау), в низькому рівні відчуття ритму і координації рухів (В. Дзюрнич, А. Івахненко, А. Костанян, І. Ляхова, О. Форостян та ін.).

Дослідження, проведені в сурдопедагогіці стосовно корекції рухової сфери дітей з порушеннями слуху, засвідчують, що саме в молодшому шкільному віці відбувається активна корекція та розвиток рухової сфери. Наукові дані доводять ефективність цілеспрямованих педагогічних зусиль саме в цей період їхнього вікового розвитку (Е. Абілова, В. Зайцева, І. Коржова, І. Ляхова, Г. Трофімова та ін.). Деякі рухові здібності (сила, витривалість) активно розвиваються в глухих в середньому шкільному віці. Ефективність корекційного впливу в цей період часу на них найбільш суттєва. На це вказується в працях І. Бабія, Н. Байкіної, М. Бессарабова, А. Івахненко, О. Колишкіна, Н. Лещій, А. Мут'єва, А. Романенко та ін.

Отже, на основі проведених досліджень з глухими дітьми та дітьми зі збереженою функцією слухового аналізатора науковці дійшли висновку, що під час навчання рухових дій, у яких значну роль відіграють різні форми прояву координаційних здібностей, до яких належать і танцювальні рухи, акцентований педагогічний вплив необхідно проводити в період з 5 до 10 років.

Таким чином, у науковій і науково-методичній літературі загального і спеціального характеру є безліч прикладів позитивного впливу занять музично-ритмічного виховання на розвиток фізичних можливостей дітей з порушеннями слухового аналізатора та з іншими відхиленнями в психофізичному розвитку. Отримати об'єктивне підтвердження та наукове обґрунтування корекційно-педагогічного впливу занять музично-ритмічного виховання на формування танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку можна лише в умовах спеціально організованого навчання, характеристика якого подана в наступному розділі.

У другому розділі – «Експериментальна методика формування танцювальних рухів глухих дітей 6-10 років на заняттях музично-ритмічного виховання молодшої ланки навчання» – охарактеризовано основні складові танцювальних рухів глухих дітей 6-10 років, критерії їх сформованості, проаналізовано програми занять музично-ритмічного виховання глухих дітей молодшого шкільного віку, теоретично обґрунтовано змістове наповнення занять з музично-ритмічного виховання глухих дітей 6–10 років, проаналізовано методи й методичні прийоми навчання, що застосовуються в практиці роботи спеціальних навчальних закладів.

Заняття танцями з глухими дітьми 6–10 років відіграють важливу роль у корекційно-педагогічному процесі, сприяють вирішенню ряду загальноосвітніх, виховних, оздоровчих і корекційних завдань з музично-ритмічного виховання.

Виходячи з цього, постала необхідність виділення основних *складових танцювальних рухів* для дітей зазначеного контингенту. За допомогою методу експертних оцінок тренерів і суддів міжнародної категорії було виділено п'ять складових танцювальних рухів, які необхідні для їх формування в глухих дітей молодшого шкільного віку, серед яких: відчуття ритму, пластичність, здатність до збереження рівноваги (динамічної та статичної), орієнтація в просторі, здатність до танцювальної творчості.

Основними *критеріями*, що характеризують сформованість танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку на заняттях музично-ритмічного виховання нами визнано: *мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-корекційний, оцінний*.

Мотиваційний критерій характеризується інтересом глухих дітей молодшого шкільного віку до виконання завдань, що спрямовані на формування їхніх танцювальних рухів, і визначається за допомогою педагогічних спостережень за активністю глухих дітей під час виконання танцювальних завдань, їх залученістю в процес навчання на заняттях музично-ритмічного виховання; *когнітивний критерій* передбачає знання техніки виконання танцювальних рухів глухими дітьми 6–10 років і способів взаємодії з партнерами та визначається методом опитування і бесіди, характеризується правильністю і точністю характеристик танцювальних рухів, які розучувалися; *діяльнісно-корекційний критерій* відображає вміння глухих дітей точно, чітко, скоординовано, ритмічно й одночасно пластично виконувати танцювальні рухи, зберігаючи при цьому рівновагу при зупинках і переміщеннях в просторі та виявляючи творчість під час складання танцювальних композицій, що поєднуються музичним супроводом, які є достатніми для виконання танцювальних елементів і танцю загалом, а також уміння взаємодіяти з партнерами, визначається за допомогою методу експертних оцінок і тестів, що характеризують розвиток координаційно-рухової сфери; *корекційна складова* цього критерію передбачає: своєчасне корегування всіх вищезазначених видів рухової діяльності, виправлення помилок, творчу взаємодію з партнерами тощо; *оцінний критерій* характеризує здатність до самоконтролю танцювальних рухів та визначається кількістю грубих і дрібних помилок при виконанні танцювальних завдань, що характеризують відчуття ритму, пластичність, статичну та динамічну рівновагу, орієнтацію в просторі, здатність до танцювальної творчості, а також правильністю виконання танцювальних рухів загалом (педагогічні спостереження, експертна оцінка).

Загальною метою навчально-виховного процесу спеціальної школи є розвиток та корекція особистості, яка має відхилення в розвитку, оволодіння певною базою знань, умінь та навичок у різних видах діяльності, що дає можливість підготувати дитину з особливими потребами до активної життєдіяльності, відчувати себе повноцінним громадянином своєї держави,

самостійно інтегрувати в сучасне суспільство. У системі навчання глухих дітей вагоме місце посідає музично-ритмічне виховання. З упровадженням Державного стандарту спеціальної освіти (2004) предмет «Ритміка» включений до корекційного блоку занять.

На основі вивчення змісту занять музично-ритмічного виховання було з'ясовано, що в системі музично-ритмічного виховання глухих дітей молодшого шкільного віку не існує єдиної цілеспрямованої програми. Педагогічні спостереження засвідчили, що кожен вчитель стихійно визначає музичний та руховий репертуар і не завжди звертає увагу на його зміст і доступність для дітей з зазначеною патологією, часто не враховуючи показання та протипоказання під час виконання танцювальних завдань та використовуючи застарілі програми. Зокрема, опитування та бесіди з вчителями музично-ритмічного виховання засвідчили, що вони використовують у своїй роботі «Програму з фізичного виховання у школі для глухих дітей (підготовчий, 1–4 класи)» (1991) і «Програму з музично-ритмічних занять для шкіл глухих (підготовчий, 1–5 класи)» (1999), але було виявлено, що в цих програмах на формування та корекцію танцювальних рухів відводиться дуже мало часу.

Виходячи з вищезазначеного, одним із провідних завдань дослідження було розроблення методичних рекомендацій з музично-ритмічного виховання глухих дітей молодшого шкільного віку, які б відповідали віковим особливостям дитини, а також завданням музично-ритмічного виховання: покращенню соціальної адаптації дітей та їх інтеграції в середовище здорових однолітків; вирішенню в процесі занять музично-ритмічного виховання корекційних завдань; вихованню в глухих дітей 6–10 років уміння красиво рухатися під музику, передавати почуття й емоції рухами тіла.

При розробленні експериментальної методики формування танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку ми спиралися на *методичні принципи* фізичного виховання (свідомості й активності, систематичності, доступності та індивідуалізації), принципи побудови навчального процесу на заняттях музично-ритмічного виховання (неперервності, прогресування, тренуючих навантажень та адекватності). Принципи корекційної педагогіки було поєднано з принципами адаптивного фізичного виховання (діагностування, диференціації та індивідуалізації, корекційно-розвивальної та компенсаторної спрямованості педагогічного процесу, врахування вікових особливостей, адекватності, оптимальності й варіативності педагогічних впливів, пріоритетності ролі мікросоціуму).

Головна мета занять музично-ритмічного виховання в нашому дослідженні реалізовувалася за допомогою комплексного підходу до навчання танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку з урахуванням патології та індивідуальних особливостей. Заняття з музично-ритмічного виховання були різноманітними за змістом та включали в себе ритмічні вправи, завдання на орієнтування в просторі, вправи тренувального характеру, різні види танців і танцювальні ігри. Також вони були різноманітні за набором використаних методів і методичних прийомів.

Процес навчання танцювальним рухам на заняттях музично-ритмічного виховання здійснювався трьома етапами: 1) *початкове розучування*; 2) *поглиблене розучування*; 3) *закріплення та вдосконалення програмного матеріалу*, при цьому на кожному етапі значна увага приділялася превентивній, компенсаторно-корекційній і корекційно-розвивальній спрямованості занять музично-ритмічного виховання та вирішувалися корекційні завдання: створення програми танцювальних дій, виправлення й поліпшення загальних та індивідуальних помилок під час виконання танцювальних рухів.

Для формування танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку використовувалися такі групи методів навчання, як: словесні, наочні та практичні. Вибір методу залежав від їх складності, етапу навчання, рухового завдання, попереднього досвіду глухих дітей 6–10 років.

За допомогою словесного методу розкривалися зміст і техніка виконання відповідного танцювального руху у вигляді розповіді, бесіди, інструкції, обговорення тощо. При цьому були задіяні всі види мовлення: усне, писемне, що характерно також для дітей, які не мають вади слуху, а також дактиль і жесто-мімічне мовлення, які в Україні офіційно визнані мовою глухих.

Використання наочного методу сприяло більш швидкому, глибокому засвоєнню глухими дітьми програмного матеріалу, підвищувало інтерес глухих дітей молодшого шкільного віку до розучування танцювальних рухів. До них належать: показ танцювального руху, демонстрація плакатів, рисунків, схем пересування при вивченні різноманітних танцювальних елементів, що давало змогу підвищити емоційну основу музично-ритмічних занять і якість виконуваних глухими дітьми танцювальних рухів, сприяло формуванню в них зорового уявлення про них.

Практичні методи ґрунтувалися на активній діяльності глухих учнів. У своїй роботі ми використовували комплекс з практичних методів навчання танцювальних рухів глухих дітей 6–10 років, до якого ввійшли: ігровий, змагальний, строго регламентованої вправи, показ танцювальних вправ повністю і по частинах, метод імітаційних вправ. Так, цілісний метод навчання танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку полягав в розучуванні їх цілком в уповільненому темпі. Метод навчання по частинах зводився до поділу складного танцювального руху на прості частини і розучування кожної з них окремо з наступним угрупованням частин у потрібній послідовності в єдине ціле. Застосування методу розучування за частинами дало змогу сформувати в глухих дітей більш точне уявлення про танцювальні рухи, які розучувались, акцентувати їхню увагу на найважливіших та найважчих для засвоєння деталях.

Серед практичних методів ми використовували ігровий та змагальний методи, які ґрунтуються на елементах суперництва глухих учнів між собою і сприяють підвищенню відповідальності кожного учня за досягнення результату. Крім того, нами був використаний метод імітації танцювальної вправи, який дозволив глухим дітям зрозуміти характер виконання танцювальних елементів, що супроводжувалися імітаційними назвами «стрибунець», «сонечко» тощо.

Все це покращувало емоційну складову навчання танцювальним рухам глухих дітей молодшого шкільного віку

На одному занятті музично-ритмічного виховання не ставилося двох завдань на ознайомлення або закріплення техніки двох танцювальних рухів одразу. Кількість повторень танцювальних вправ відповідала дозуванню для дітей молодшого шкільного віку і не перевищувала 4–6 разів при швидкому і помірному темпі відповідно, та 6–8 разів – при повільному темпі виконання танцювальних рухів глухих дітей.

Отже, розроблена програма занять музично-ритмічного виховання глухих дітей молодшого шкільного віку, підібрані методи і методичні прийоми навчання танцювальних рухів, адаптовані для глухих дітей з урахуванням їх типологічних порушень, вимагали експериментальної перевірки, результати якої висвітлено в наступному розділі.

У третьому розділі – «Результати експериментально-дослідної роботи щодо формування танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку та їх аналіз» – обґрунтовано методику й організацію дослідження, проаналізовано показники сформованості танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку та їх ровесників зі збереженим слухом на констатувальному етапі педагогічного експерименту; здійснено порівняльний аналіз результатів тестування глухих дітей 6–10 років і їхніх однолітків зі збереженою слуховою функцією на контрольному етапі педагогічного експерименту, визначено вплив експериментальної методики занять з музично-ритмічного виховання на формування танцювальних рухів глухих дітей 6–10 років.

У педагогічному експерименті прийняло участь 258 осіб молодшого шкільного віку, з яких 158 глухих дітей та 100 дітей без порушення слухового аналізатора цього ж віку. Всі діти були розподілені на три групи: до експериментальної групи глухих увійшло 77 дітей, до контрольної групи глухих – 81 дитина, до контрольної групи дітей без патології слухового аналізатора – 100 осіб. Контрольна група глухих дітей займалась за загальноприйнятною методикою занять музично-ритмічного виховання для глухих дітей, а експериментальна група – за модифікованою та адаптованою нами методикою з урахуванням їх типологічних порушень. За ступенем порушення слухової функції в досліджуваного контингенту глухих дітей втрата слуху становила 75–80 дБ та більше (за класифікацією Л. Неймана), в більшості дітей (51,8%) глухота була вродженою, 41,8% – глухота набута в ранньому віці; та у 6,4% визначена хронічна нейросенсорна туговухість IV ступеня.

Для виявлення особливостей розвитку танцювальних рухів цієї категорії осіб і з'ясування ефективності обраних корекційних впливів щодо запропонованих змісту і методики корекційно-розвивальних занять з музично-ритмічного виховання глухих дітей молодшого шкільного віку було використано педагогічне тестування за такими *показниками*: відчуття ритму (за тестами «Ходьба випадками» А. Мура, «Ходьба с підйманням прямої ноги вперед з відведенням рук у сторони» А. Мура, «Спринт у заданому ритмі» В.

Ляха); пластичність (за тестами «Приставний крок з невеликим присіданням А. Мура, «Кроки з хлопками» А. Мура); статична та динамічна рівноваги (за тестами Бондаревського (проба Ромберга), «Стійка на носках» В. Ляха, «Кроки вперед з присідом на коліно і утриманням рівноваги» А. Мура); орієнтація у просторі (за тестами «3 перекиди вперед» В. Ляха, «Перехід через гімнастичну палицю» за методикою Д. Павлик, «Проскоки по лінії на правій та лівій нозі» Л. Сергієнко); здатність до танцювальної творчості (за тестами «Зображення персонажів», «Визначення танцювальної активності» А. Мура).

Порівняльний аналіз показників розвитку основних складових танцювальних рухів здійснювався на основі статистичної обробки за критерієм Стьюдента на констатувальному етапі педагогічного експерименту в експериментальній групі (ЕГ) та контрольній групі (КГ) глухих дітей виявив відсутність між ними суттєвих розбіжностей (t табл. $> t$ розр. на рівні значущості $\alpha = 0,05$). Значні достовірні відмінності тестування показників основних складових танцювальних рухів були відзначені між КГ чуючих дітей та глухими дітьми ЕГ 6–10 років ($P < 0,05$). Так, було констатовано відставання глухих дітей ЕГ від однолітків без порушення слуху за такими показниками: відчуття ритму – на 18,1%; пластичність – на 28,6%; статична та динамічна рівновага – на 47,6%; орієнтація в просторі – на 19,1%; здатність до танцювальної творчості – на 20,9%. Різниця між показниками сформованості танцювальних рухів глухих дітей 6–10 років та їх здорових однолітків на констатувальному етапі педагогічного експерименту наведена в табл. 1.

Таблиця 1

Різниця між показниками сформованості танцювальних рухів глухих дітей 6–10 років та їх здорових однолітків на констатувальному етапі педагогічного експерименту, у %

Група дітей	Відчуття ритму	Пластичність	Статична, динамічна рівновага	Орієнт. в просторі	Танцювальна творчість	Узагальнені результати
КГ чуючих	18,1*	28,6*	47,6*	19,1*	20,9*	26,86
ЕГ глухих	2,4	0,02	3,24	5,4	3,3	2,87
КГ глухих						

Примітки: * – $P < 0,05$.

На основі результатів педагогічних спостережень за технікою виконання танцювальних рухів глухих дітей 6–10 років виявлено її особливості. Так, глухи

діти молодшого шкільного віку під час виконання танцювальних рухів ставили ногу на підлогу не на носок, як це потребувало виконання рухового завдання, а на п'ятку; робили занадто широкі й нерівномірні кроки, що вказує на порушення в них відчуття ритму. Крім того, глухим дітям було важко утримувати вертикальне положення тіла, що характеризується правильною поставою, протягом всього часу виконання танців та танцювальних па.

У глухих дітей молодшого шкільного віку відзначено відсутність скоординованості рухів ногами та руками під час виконання різних танцювальних рухів, що підтвердило думку науковців (І. Ляхової, Н. Рау, В. Флері та ін.) про труднощі в опануванні ними глухими дітьми вищезазначеного періоду вікового розвитку навіть елементарних рухів – ходьби, бігу тощо.

Під час виконання тесту на рівновагу за методикою Е. Бондаревського глухі діти робили такі помилки, як: сходження з вихідної позиції під час виконання завдання, похитування тулуба, опускання п'ят на підлогу, коли необхідно було утримувати рівновагу на носках. Діти мали страх втратити рівновагу і під час тестування за цією методикою відкривали очі.

При діагностуванні здатності до орієнтації в просторі глухих дітей молодшого шкільного віку було виявлено, що їм важко виконувати три перекиди підряд. Зауважимо, що їм потрібно було більше часу на виконання цього завдання, ніж їх чуючим одноліткам. За причиною порушень вестибулярного апарату діти погано орієнтувались в просторі і часто виконували перекиди не по прямій лінії, а в бік.

При дослідженні показників здатності до танцювальної творчості було виявлено, що глухі діти 6–10 років не можуть чітко передавати образ персонажу; виконують рухи з низькою активністю, мають труднощі в координації своїх рухів та роблять значну кількість технічних помилок під час виконання танцювальних па, що і стало передумовою для формування та розвитку танцювальної творчості.

Таким чином, вихідні результати тестування засвідчили відставання глухих дітей 6-10 років від їхніх однолітків без порушень слухового аналізатора в показниках, що характеризують основні складові танцювальних рухів, формування яких потребує відповідного корекційно-педагогічного впливу.

Порівняльний аналіз вихідних результатів діагностики сформованості танцювальних рухів у контрольній та експериментальній групах глухих дітей молодшого шкільного віку виявив відсутність між ними суттєвих розбіжностей ($t_{\text{табл.}} > t_{\text{розр.}}$, при $\alpha = 0,05$) у показниках, що їх характеризують. Це засвідчило однорідність груп та дало змогу проводити формувальний етап педагогічного експерименту, який включав у себе навчання основним танцювальним рухам у бальних танцях, що найбільш адаптовані для дітей із зазначеною патологією, а також корекцію танцювальних рухів під час цього процесу.

Аналіз результатів контрольного етапу експерименту (кінцеві результати дослідження) засвідчив, що заняття з музично-ритмічного виховання за запропонованою методикою сприяли суттєвому поліпшенню показників

розвитку основних складових танцювальних рухів даного контингенту дітей. Глухі діти 6–10 років ЕГ випередили своїх глухих однолітків з КГ на вірогідно значущу величину ($P < 0,05$) і наблизилися, а за деякими показниками й перевершили результати дітей зі збереженим слухом.

Так, за результатами тестування показники, що характеризують відчуття ритму глухих дітей контрольної та експериментальної груп, суттєво відрізняються між собою. Різниця між середніми показниками в цих групах становила 18,2%. Це засвідчує ефективність корекційно-розвивальних впливів на координаційно-рухову сферу глухих дітей молодшого шкільного віку в ЕГ під час формувального етапу педагогічного експерименту, до якого входили інноваційні танцювальні вправи, які сприяли розвитку відчуття ритму в глухих дітей молодшого шкільного віку.

Визначення показників, що характеризують пластичність глухих дітей 6–10 років показало, що глухі діти контрольної та експериментальної груп за цими показниками відрізняються між собою на вірогідно значущу величину. Різниця між середніми показниками в цих групах, що характеризують пластичність, становила 27,3% на користь ЕГ, що засвідчує значне відставання контрольної групи глухих дітей від глухих дітей експериментальної групи за цими показниками.

Результати за показниками, що характеризують статичну та динамічну рівновагу, показали, що глухі діти контрольної та експериментальної груп за розвитком статичної та динамічної рівноваги також істотно відрізняються між собою. Різниця між середніми величинами в цих групах становила 31,5%.

Результати тестування, що характеризують орієнтацію в просторі, засвідчили, що глухі діти контрольної та експериментальної груп за цими показниками так само суттєво відрізняються між собою. Різниця між середніми величинами в цих групах становила 13,48%. Отже, запропонована методика формування танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку, однією із складових яких є розвиток здатності до орієнтації в просторі, що використовувалась в експериментальній групі глухих дітей, виявилася найбільш ефективною, порівняно з тією, що пропонувалася в шкільній програмі занять музично-ритмічного виховання глухих дітей молодшої ланки навчання.

Кінцеві показники, що характеризують здатність до танцювальної творчості, дають змогу стверджувати, що глухі діти контрольної та експериментальної груп за цими показниками істотно відрізняються між собою. Різниця між середніми величинами в цих групах становила 18,32%, що засвідчує ефективність корекційних впливів щодо розвитку здатності до танцювальної творчості та активності у глухих дітей експериментальної групи. Різниця між показниками сформованості танцювальних рухів глухих дітей 6–10 років та їх здорових однолітків на контрольному етапі педагогічного експерименту наведена в табл. 2.

Таблиця 2

Різниця між показниками сформованості танцювальних рухів глухих дітей 6–10 років та їх здорових однолітків на контрольному етапі

педагогічного експерименту, у %

Група дітей	Відчуття ритму	Пластичність	Статична, динамічна рівновага	Орієнт. в просторі	Танцювальна творчість	Узагальнені результати
КГ чуючих	2	1,65	14,03*	14,1*	4,47*	6,59
ЕГ глухих	18,2*	27,3*	31,5*	13,48*	18,32*	21,76
КГ глухих						

Примітки: * – $P < 0,05$.

Аналіз результатів контрольного етапу педагогічного експерименту показав, що впровадження програми формування танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку та запропонованих нами методів і методичних прийомів навчання найкраще вплинуло на показники, що характеризують сформованість основних складових танцювальних рухів глухих дітей 6-10 років.

Вірогідність одержаних результатів підтверджено методами математичної статистики. Показники сформованості танцювальних рухів ЕГ за критерієм Стьюдента поліпшилися на істотно значущу величину порівняно з глухими дітьми КГ, що доводить ефективність змістового наповнення занять музично-ритмічного виховання та запропонованої нами методики формування танцювальних рухів у глухих дітей молодшого шкільного віку.

ВИСНОВКИ

Узагальнення результатів проведеного експериментального дослідження дозволило сформулювати такі висновки:

1. Теоретичний аналіз і синтез літературних джерел засвідчив, що проблема формування танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку на заняттях музично-ритмічного виховання в сучасній теорії і практиці сурдопедагогіки є актуальною і потребує більш ґрунтовного вивчення.

Опрацювання наукових праць вітчизняних і зарубіжних науковців показало, що заняття з музично-ритмічного виховання як складова фізичного виховання здатні справляти позитивний корекційний вплив на психофізичний розвиток дітей з різними порушеннями, їхню рухову сферу. Визначено, що для навчання глухих дітей танцювальних рухів акцентований педагогічний вплив треба проводити в період з 5 до 10 років – який є сенситивним періодом для розвитку основних їх складових.

2. Визначено, уточнено та теоретично обґрунтовано основні поняття: «формування танцювальних рухів глухих дітей», «музично-ритмічне виховання глухих дітей».

Під формуванням танцювальних рухів глухих дітей розуміємо цілеспрямований корекційно-формувальний вплив на рухові дії танцювального характеру глухих дітей, окремі елементи різноманітних танців, а також зв'язні послідовні танцювальні рухи, що виконуються під музичний супровід.

«Музично-ритмічне виховання глухих дітей» – це система фізичних вправ, що ґрунтується на взаємозв'язку рухів з музикою і є складовою фізичного та естетичного виховання дітей окресленої категорії.

3. Визначено основні складові танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку, до яких віднесено: відчуття ритму, пластичність, здатність до статичної та динамічної рівноваги, здатність до узгодження та орієнтації в просторі, здатність до танцювальної творчості. Ці складові тісно взаємопов'язані між собою та потребують значної корекції рухових дій під час навчання глухих дітей танцювальних рухів.

Основними *критеріями*, що характеризують сформованість танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку на заняттях музично-ритмічного виховання, нами визнано: *мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-корекційний, оцінний*.

4. На констатувальному етапі експерименту було досліджено показники розвитку основних складових танцювальних рухів глухих та чуючих дітей молодшого шкільного віку. Було з'ясовано, що за результатами тестування показники сформованості танцювальних рухів дітей, які чують були суттєво кращими за показники глухих дітей: відчуття ритму – на 18,1%, пластичність – 28,6%, статична та динамічна рівновага – 47,6%, здатність до узгодження та орієнтації в просторі – 19,1%, здатність до танцювальної творчості – 20,9% ($P < 0,05$).

Вихідні результати дослідження сформованості танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку дають підстави стверджувати про значне відставання глухих дітей від своїх чуючих ровесників за основними *показниками*, що характеризують танцювальні рухи, такими як: відчуття ритму, пластичність, статична та динамічна рівновага, орієнтація у просторі, здатність до танцювальної творчості. Це вимагає розроблення, теоретичного обґрунтування і експериментальної перевірки методики, що сприятиме формуванню танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку на заняттях музично-ритмічного виховання.

Натомість, порівнюючи результати дослідження щодо сформованості танцювальних рухів у глухих дітей контрольної та експериментальної груп була виявлена відсутність суттєвих розбіжностей між ними. Різниця в показниках відчуття ритму становила 2,4%, пластичності – 0,02%, статичної та динамічної рівноваги – 3,24%, здатності до узгодження та орієнтації в просторі – 5,4%, здатності до танцювальної творчості – 3,3% ($P > 0,05$). Це засвідчило їх однорідність та дало нам змогу проводити формувальний експеримент.

5. Розроблена авторська програма занять з музично-ритмічного виховання, основний зміст якої становили такі види танцювальних рухів, як: вальс, ритмічний танець «Сучасник», «Вару-вару», повільний вальс, ча-ча-ча,

швидкий фокстрот, краков'як, фігурний вальс, самба, полька, танго, квадратна румба, джайв, вальс-гавот, вальс-мазурка, кубинська румба, в поєднанні з методичними рекомендаціями щодо їх формування сприяє формуванню танцювальних умінь і навичок, їх корекції та розвитку музичності глухих дітей 6-10 років.

Змістове наповнення занять музично-ритмічного виховання для глухих учнів початкових класів спеціальної школи здійснювалося зі спрямованим використанням підібраних, модифікованих та адаптованих нами методів та методичних прийомів щодо формування основних складових танцювальних рухів.

6. Розроблено методичні рекомендації до занять музично-ритмічного виховання глухих дітей молодого шкільного віку, що забезпечують формування та одночасно корекцію танцювальних рухів цієї категорії осіб, в основу яких покладено: необхідність визначення компонентів формування танцювальних рухів глухих дітей 6-10 років і здійснення діагностики основних показників, що їх характеризують, які розглядаються нами як основа для навчально-корекційного процесу з музично-ритмічного виховання; оновлення змістового наповнення занять з музично-ритмічного виховання для цієї категорії осіб з врахуванням особливостей їх розвитку, адаптування методики навчання танцювальних рухів до корекційних завдань рухового розвитку з урахуванням типологічних порушень глухих дітей.

7. Після формувального етапу педагогічного експерименту реалізовано завдання контрольного етапу, який відобразив ефективність запропонованої методики формування танцювальних рухів глухих дітей 6-10 років. Результати тестування, що характеризують відчуття ритму показали, що глухі діти експериментальної групи не мають істотного відставання від своїх чуючих однолітків після проведення формувального експерименту, різниця становила лише 2%; за статичною та динамічною рівновагою глухі діти відстають від своїх ровесників, які добре чують, на 14,03%; за орієнтацією в просторі – на 14,1%, однак спостерігається тенденція до поліпшення цих результатів; за показниками, що характеризують пластичність та здатність до танцювальної творчості, глухі діти наздогнали своїх чуючих однолітків. Різниця в цих показниках була на користь глухих (на 1,65% і на 4,47% більше відповідно), проте вона виявилася несуттєвою.

Натомість, глухі діти контрольної та експериментальної груп за показниками основних складових танцювальних рухів суттєво відрізнялися між собою. За показниками відчуття ритму глухі діти ЕГ перевершили глухих дітей КГ на 18,2%; за пластичністю – на 27,3%; за статичною та динамічною рівновагою – на 31,5%; за орієнтацію в просторі – на 13,48%; за здатністю до танцювальної творчості – на 18,32%.

Отже, запропонована нами методика формування танцювальних рухів глухих дітей 6-10 років виявилася ефективною; завдання дослідження виконано, гіпотезу дослідження підтверджено, мету досягнуто.

Дослідження не вичерпує всіх завдань щодо формування танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку на заняттях музично-ритмічного виховання. Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у вдосконаленні системи танцювальних рухів глухих підлітків і дорослих осіб цієї нозологічної групи людей, які розглядатимуться як цілеспрямоване проведення їх дозвілля.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях

1. Статсьев С. И. Психофизическое развитие глухих детей младшего школьного возраста / С. И. Статсьев // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – Х. : ХОВНОКУ- ХДАДМ, 2011. – № 2. – С. 112–115.
2. Статсьев С. І. Рівень розвитку танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку / С. І. Статсьев // Науковий часопис національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія № 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / фізична культура і спорт : зб. наук. пр. / за ред. Г. М. Арзютова. - К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – Вип. 11. - С. 355-358.
3. Статсьев С. І. Основні складові танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку / С. І. Статсьев // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. – Чернігів : ЧДПУ, 2011. – Вип. 86. – Т. 2. – С. 245-248.
4. Статсьев С. І. Відчуття ритму – одне зі складових танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку / С. І. Статсьев // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / [редкол.: Т. І. Сущенко (гол. ред.) та ін.]. – Запоріжжя : КПУ, 2011. - Вип. 21 (74). - С. 222-226.
5. Статсьев С. І. Орієнтація у просторі – одне зі складових танцювальних рухів глухих дітей 6-10 років / С. І. Статсьев // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – Х. : ХОВНОКУ-ХДАДМ, 2011. – № 12. – С. 102-105.
6. Статсьев С. І. Значення занять музично-ритмічного виховання глухих дітей молодшого шкільного віку / С. І. Статсьев // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки / уклад. А. В. Цьось, С. П. Козіброцький. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. – № 4 (20). – С. 187–191.

Матеріали конференцій

7. Статсьев С. И. Формы и методы, направленные на формирование танцевальных движений глухих детей младшего школьного возраста / С. И. Статсьев // Актуальные проблемы физического воспитания и школьного туризма : тезисы докл. на конф., г. Кутаиси, 5 мая, 2012. – С. 9-13.
8. Статсьев С. І. Формування танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку / С. І. Статсьев // Актуальні проблеми фізичного виховання, реабілітації, спорту та туризму : тези доп. III Міжнар. наук.-практ. конф., 13-

- 14 жовтня 2011 р. / за ред. В. М. Огаренко та ін. – Запоріжжя : КПУ, 2011. – С. 242-243.
9. Стасьєв С. І. Особливості психофізичного розвитку глухих дітей 6-10 років / С. І. Стасьєв // Наука і вища освіта : тези доп. XX Міжнар. наук. конф. студентів і молодих учених : у 3 т. – Запоріжжя, 6 квітня, 2012. – Т. 3. – С. 286.
 10. Стасьєв С. І. Значення занять музично-ритмічного виховання глухих дітей молодшого шкільного віку / С. І. Стасьєв // Сборник статей VIII Международной научной конференции, 26-27 апреля, 2012 г., БГТУ им. В. Г. Шухова. – Белгород, 2012. – С. 277-281.
 11. Стасьєв С. І. Форми і методи, що спрямовані на формування танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку / С. І. Стасьєв // Актуальні проблеми соціально-гуманітарних наук : матер. Всеукр. наук. конф., м. Дніпропетровськ, 7-8 жовтня 2012 р./ наук. ред. О. Ю. Висоцький. – Д. : Свідлер, 2012. – Ч. 2. – С. 223-225.
 12. Стасьєв С. І. Теоретичне обґрунтування змістового наповнення занять з музично-ритмічного виховання глухих дітей 6-10 років / С. І. Стасьєв // Фізичне виховання в контексті сучасної освіти : матер. VII Всеукр. наук.-метод. конф. / за заг. ред. І. І. Вржеснєвського. – К. : НАУ, 2012. – С. 143-147.
 13. Стасьєв С. І. Досвід корекційно-розвивального навчання танцювальних рухів глухих дітей на заняттях музично-ритмічного виховання / С. І. Стасьєв // Актуальні проблеми фізичного виховання, реабілітації, спорту та туризму : тези доп. IV Міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 18-19 жовтня 2012 р. / за ред. В. М. Огаренко та ін. – Запоріжжя : КПУ, 2012. – С. 198-199.

Навчально-методичне видання

14. Стасьєв С. І. Програма формування танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку на заняттях музично-ритмічного виховання : методичні рекомендації для фахівців фізичної реабілітації, учителів музично-ритмічного виховання, викладачів та студентів / С. І. Стасьєв. – Запоріжжя : КПУ, 2012. – 36 с.

АНОТАЦІЯ

Стасьєв С.І. Формування танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку на заняттях музично-ритмічного виховання. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.03 – корекційна педагогіка. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – Київ, 2012.

У дисертації досліджено проблему формування танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку на заняттях музично-ритмічного виховання.

Формування танцювальних рухів розглянуто як педагогічний вплив на глухих дітей, який відбувається цілеспрямовано і є важливою передумовою ефективним оволодінням різноманітними танцювальними рухами. З'ясовано основні складові танцювальних рухів, критерії та показники їх сформованості, розроблено програму формування танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку на заняттях музично-ритмічного виховання, яка дає глухим школярам змогу перейти на більш високий рівень життєвого функціонування, сприяє формуванню танцювальних (рухових) умінь і навичок.

Запропонована програма ґрунтується на методичних принципах фізичного виховання (свідомості й активності, систематичності, доступності та індивідуалізації), принципах побудови навчального процесу (неперервності, прогресування, тренувальних навантажень та адекватності).

Експериментальним шляхом доведено ефективність запропонованої програми.

Ключові слова: глухі діти, ритм, корекція танцювальних рухів, заняття музично-ритмічного виховання.

АННОТАЦІЯ

Статьев С.И. Формирование танцевальных движений глухих детей младшего школьного возраста на занятиях музыкально-ритмического воспитания. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.03 – коррекционная педагогика. – Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова. – Киев, 2012.

В диссертации исследовано проблему формирования танцевальных движений глухих детей младшего школьного возраста на занятиях музыкально-ритмического воспитания.

Формирование танцевальных движений рассмотрено как педагогическое воздействие на глухих детей, которое происходит целенаправленно и является важной предпосылкой эффективного овладения разнообразными танцевальными движениями. Установлены основные составляющие танцевальных движений, критерии и показатели их сформированности, разработана программа формирования танцевальных движений глухих детей младшего школьного возраста на занятиях музыкально-ритмического воспитания, которая позволяет глухим школьникам перейти на более высокий уровень жизненного функционирования, способствует формированию танцевальных (двигательных) умений и навыков.

В первом разделе – «Теоретико-методические основы формирования танцевальных движений глухих детей младшего школьного возраста в условиях специальных учебных заведений» – представлены результаты теоретического анализа специальной научной и научно-методической литературы, современных научно-методических подходов к формированию танцевальных движений глухих детей младшего школьного возраста в теории и практике коррекционной работы, которые позволили определить приоритетные направления и средства коррекционно-развивающей работы, а также выявить особенности психофизического развития глухих детей.

Во втором разделе – «Экспериментальная методика формирования танцевальных движений глухих детей 6-10 лет на занятиях музыкально-ритмического воспитания младшего звена обучения» – охарактеризованы основные составляющие танцевальных движений глухих детей младшего школьного возраста, критерии и показатели их сформированности, разработана специальная программа формирования танцевальных движений, которые адаптированы к данному контингенту детей и направлены на формирование танцевальных движений глухих детей младшего школьного возраста.

В третьем разделе – «Анализ результатов экспериментально-исследовательской работы по формированию танцевальных движений глухих детей младшего школьного возраста» – был определен состав двух контрольных групп и одной экспериментальной групп детей, описаны методы диагностики основных составляющих танцевальных движений глухих и слышащих детей 6-10 лет, представлены результаты констатирующего и заключительного этапов педагогического эксперимента и их анализ.

Предлагаемая программа основана на методических принципах физического воспитания (сознательности и активности, систематичности, доступности и индивидуализации), принципах построения учебного процесса (непрерывности, прогрессирующее, тренирующих нагрузок и адекватности). Были учтены принципы коррекционной педагогики в сочетании с принципами адаптивного физического воспитания (диагностирование, дифференциации и индивидуализации, коррекционно-развивающей и компенсаторной направленности педагогического процесса, учет возрастных особенностей, адекватности, оптимальности и вариативности педагогических воздействий, приоритетности роли микросоциума), а также танцевальный принцип (сочетание обучения движениям различных сегментов тела одновременно, что обеспечивает гармонию движений в танце).

Экспериментальным путем доказана эффективность предложенной программы.

Ключевые слова: глухие дети, ритм, коррекция танцевальных движений, занятия музыкально-ритмического воспитания.

SUMMARY

Statiev S.I. Formation of dance movements of deaf children of primary school age at the lessons musical-rhythmic education. – Manuscript.

Scientific thesis for a candidate's degree in pedagogical sciences in specialty 13.00.03 – correctional pedagogy. – National Pedagogical M.P. Dragomanov University . – Kyiv, 2012.

The problem of formation of dance movements of deaf children of primary school age at the lessons of musical-rhythmic education is analyzed in the thesis.

The formation of dance movements is considered as pedagogical impact on deaf children which occurs purposefully and is important precondition for effective mastering of dance movements. The basic components of the dance movements their criteria and indicators of formation are ascertained. The programme of formation of dance movements of deaf children of primary school age at the lessons of musical-

rhythmic education is worked out, it allows deaf schoolchild to start higher level of life functioning, promotes the formation of dancing skills.

The proposed programme is based on methodological principles of physical education (awareness and activity, systematicness, accessibility and personalization), the principles of construction of the educational process (regularity, progression, training loads and adequacy). The effectiveness of the proposed programme is proved through experiment.

Key words: deaf children, rhythm, correction of dance movements, lessons musical-rhythmic education.